

Де можуть працювати підлітки. Як законодавство регулює працю неповнолітніх. Як закон захищає неповнолітніх від експлуатації

Робочий час і час відпочинку неповнолітніх.

Коли людина влаштовується на роботу, їй, зрозуміло, цікавитиме, скільки часу їй доведеться працювати. Боротьба за зменшення робочого часу тривала протягом кількох століть. Якщо в ХУІ-ХУІІІ ст. робочий день, як правило, тривав 12-14 годин, то поступово його тривалість за вимогами працівників, а також завдяки підвищенню продуктивності праці зменшувалася. Нині в більшості країн світу тривалість робочого дня не перевищує 8 годин. Крім того, сьогодні в більшості держав визначають не тривалість робочого дня, а граничну тривалість робочого тижня.

Кодекс законів про працю України визначив, що максимальна тривалість робочого тижня для повнолітніх працівників становить 40 годин. Однак для неповнолітніх встановлено зменшену тривалість робочого тижня. Для неповнолітніх у віці від 14 до 16 років робочий тиждень не може тривати більше 24 годин, а у віці від 16 до 18 років — 36 годин, якщо неповнолітній працює в період канікул чи вже не навчається. Якщо ж неповнолітній працює в період навчального року у вільний від навчання час, тривалість роботи зменшується вдвічі порівняно з наведеними цифрами.

Скорочення робочого часу — не єдина пільга, на яку мають право неповнолітні працівники. Кодекс законів про працю встановлює цілу низку норм, які сприяють збереженню здоров'я неповнолітніх.

КЗиП передбачає суттєві пільги щодо відпусток неповнолітніх працівників. Насамперед їй тривалість більша — щорічна відпустка неповнолітнього працівника не може бути меншою ніж 31 день, до того ж вона надається в зручний для неповнолітнього час за його бажанням.

Кодекс законів про працю України

Стаття 75. Тривалість щорічної основної відпустки
Особам віком до вісімнадцяти років надається щорічна основна відпустка тривалістю 31 календарний день (...).

Стаття 190. Роботи, на яких забороняється застосування праці осіб молодших вісімнадцяти років
Забороняється застосування праці осіб молодших вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. Забороняється також залучати осіб молодших вісімнадцяти років до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми (...).

Стаття 191. Медичні огляди осіб молодше вісімнадцяти років
Усі особи молодші вісімнадцяти років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові.

Стаття 192. Заборона залучати працівників молодших вісімнадцяти років до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні
Забороняється залучати працівників молодше вісімнадцяти років до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні.

Стаття 194. Оплата праці працівників молодших вісімнадцяти років при скороченій тривалості щоденної роботи

Заробітна плата працівникам молодших вісімнадцяти років при скороченій тривалості щоденної роботи виплачується и такому ж розмірі, як працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи.

Оплата праці учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів, які працюють у вільний від навчання час, провадиться

пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку. Підприємстві і на можуть встановлювати учням доплати до заробітної плати.

Стаття 195. Відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років
Щорічні відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років надаються у зручний для них час. Щорічні відпустки працівникам віком до вісімнадцяти років повної тривалості у перший рік роботи надаються за їх заявою до настання шестимісячного терміну безперервної роботи на даному підприємстві, в установі, організації.

Стаття 199. Розірвання трудового договору з неповнолітнім на вимогу його батьків або інших осіб

Батьки, усиновителі і піклувальники неповнолітнього, а також державні органи та службові особи, на яких покладено нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю, мають право вимагати розірвання трудового договору з неповнолітнім, у тому числі й строкового, коли продовження його чинності загрожує здоров'ю неповнолітнього або порушує його законні інтереси.

2. Дитяча праця в Україні.

Чимало дітей в Україні, як і в усьому світі, працюють. Форми такої праці можуть бути досить різноманітними. Частина дітей працює у своєму домашньому господарстві, на городі тощо. Така трудова діяльність дітей є природною, традиційною для багатьох держав, і, зрозуміло, що її не враховує жодна статистика.

Однак нині багато неповнолітніх працює в різноманітних фірмах, на підприємствах, на базарах тощо. За даними Державного комітету зі статистики, дитяча праця в Україні досить розповсюджена. З 11 тис. дітей віком від 5 до 15 років, які проживають у нашій державі, до економічної діяльності залучено майже 4 тис. дітей. 46 % з них працюють у сільському господарстві, 26 % задіяно в торгівлі, 19 % — у сфері послуг. При цьому, як стверджують соціологи, серед 12-річних дітей відсоток працюючих навіть більший, ніж серед 15-річних. Така картина характерна не лише для нашої держави. За даними досліджень Міжнародної організації праці, у світі в економічній діяльності задіяно майже 250 млн дітей, з них щонайменше 165 млн тих, які не досягли 14 років.

Що змушує неповнолітнього шукати роботу? Для декого — це можливість утвердитися, відчути себе дорослішим, довести батькам, одноліткам і навіть самому собі здатність бути самостійним.

ЦЕ цікаво: За даними журналу «Сайкологджи тудей», середня тривалість оплачуваної відпустки у США 14 днів; у Японії — 17,5 днів (тривалість робочого тижня 5,5 днів); в Індії — 1 місяць, але використовується за бажанням працівника. Якщо відпустка не використовується, працівник додатково до заробітної плати одержує премію; у Франції, Італії — майже 1 місяць; у ФРН — шість-сім тижнів, у тому числі обов'язково 4 тижні влітку; у Швеції — 25 днів, у тому числі 3 тижні гарантовано влітку. Дозволено використовувати «відстрочену відпустку», відкладаючи щороку по 5 днів, одержати через п'ять років відпустку 50 днів; у Голландії — 36 днів.

Для інших — це єдина можливість заробити кишенькові гроші, придбати бажані речі, забезпечити певну самостійність від дорос-ших. А дехто йде працювати для того, щоб допомогти своїй родині, внести кошти в загальний сімейний бюджет.

Робота вимагає певного часу, фізичних і психологічних затрат. І не кожен неповнолітній, особливо той, хто навчається, зможе розрахувати свій час, поєднувати працю з навчанням без втрати для шкільної науки. Тому кожному, хто планує влаштуватися на роботу, розпочати трудову діяльність, необхідно критично оцінити свої можливості.

1. Вихованці Торезької школи-інтернату для дітей із порушеннями розумового розвитку (з дозволу адміністрації закладу) працювали на завантаженні вугілля.

2. 10-річні діти протягом дня на базарі біля санаторію «Шацькі озера» продавали гриби та ягоди, які вони з батьками зібрали в лісі.

3. 9-річний хлопчик допомагав своїй бабусі поратися на городі та доглядати курей на сільському подвір'ї.

При пошуку та влаштуванні на роботу в багатьох із вас виникнуть певні проблеми й труднощі, тому знання норм трудового права стане вам у нагоді. Розв'яжемо кілька завдань, які допоможуть вашим одноліткам у вирішенні важливих проблем.

1. 15-річний дев'ятикласник вирішив влаштуватися на роботу. Порекомендуйте йому, як шукати роботу. На що йому доцільно звернути увагу?

2 14-річна дівчина вирішила піти працювати. Вона знайшла фірму, яка була згодна прийняти її. Однак директор фірми заявила, що для оформлення на роботу їй необхідно подати свідоцтво про народження, довідку про стан здоров'я, довідку про реєстрацію за місцем проживання, а також характеристику зі школи. Дівчина не впевнена в тому, що ці вимоги законні.

3. 16-річний хлопець був прийнятий на роботу токарем на період шкільних канікул. Йому було встановлено восьмигодинний робочий день, п'ять днів на тиждень. Вихідні дні — понеділок і вівторок. У вихідний день його терміново викликали на роботу й запропонували протягом одного тижня вийти на нічну зміну.

4. Закінчивши школу, дівчина влаштувалася працювати секретарем у будівельну фірму. Через три місяці вона звернулася до директора з проханням надати їй відпустку на 20 днів. Директор відмовив, мотивуючи тим, що вона працює зовсім недавно. Через рік той самий директор запропонував дівчині пройти медичний огляд та подати документ про можливість її подальшої роботи. Дівчина просить пояснити, чи правомірні дії директора фірми щодо надання відпустки та вимоги щодо медичного огляду.

Нині в усіх країнах світу чимало неповнолітніх працюють. Багато таких дітей і в Україні. Кодекс законів про працю України надає суттєві пільги працюючим неповнолітнім. Для них встановлено скорочений робочий час, збільшено тривалість відпустки. Неповнолітніх заборонено залучати до роботи вночі, у вихідні дні. При звільненні неповнолітніх працівників передбачено додаткові гарантії.